

Perfil humà i científic

Marco Tangheroni, mestre i amic

L'onze de febrer ens deixava, a Pisa, Marco Tangheroni, que el 24 de febrer hauria fet 58 anys. Una vida breu però intensa, marcada per la lluita contra una patologia renal que des dels trenta-cinc anys l'obligava a fer diàlisi tres vegades a la setmana, però que no li impedia de dedicar-se amb passió i profit als estudis i a tots els altres aspectes agradables i desagradables de l'existència humana que des de sempre van omplir els seus dies.

Els interessos científics de Marco es van centrar, des dels anys de la universitat, en Sardenya sense oblidar, però, Pisa, la seva ciutat natal. De fet, es va llicenciar en Lletres a Cagliari el 1968, defensant la seva tesi *Gli Alliati. Una famiglia Pisana del Medioevo*, dirigida pel professor Alberto Boscolo, i a la mateixa Facultat de Lletres cagliaritana va començar la seva carrera universitària com a professor adjunt d'Història de Sardenya, del 1968 al 1973, amb algun breu parèntesi degut als cursos d'Història Italiana que impartia a la Universitat de Barcelona.

Sardenya, Pisa, Barcelona i València, però també el migdia de França, van ser al llarg dels anys els objectius constants del seu incansable pelegrinatge per arxius i biblioteques, sempre a la recerca de fonts noves i inèdites per als seus estudis, mogut pel desig de trobar-hi noves oportunitats, nous estímuls, noves curiositats. En el prefaci d'un seu volum, publicat el 1992, amb el significatiu títol de *Medioevo Tirrenico. Sardegna, Toscana, Pisa*, Marco va escriure: «He estat un investigador que ha anat pessigant la història. Més ben dit encara ho sóc. Amb alguns laments, potser, però sense massa penediments. He fet com els meus miners medievals d'Iglesiass: quan un filó perdia una mica d'interès obria una altra cisa. I si per això pot haver disminuït l'estima d'algun col·lega important envers mi, paciència; però penso que aquest error pot haver-me ajudat a dur a ter-

me la feina que més m'agrada: la d'ensenyar». En aquest breu fragment hi ha condensada la manera de ser de Marco: un gran i eclèctic investigador, un veritable mestre per als seus alumnes, un antiacadèmic per excel·lència, malgrat una prestigiosa i fulminant carrera universitària que es mou entre Sardenya i Toscana. De 1973 a 1980 ensenya Història Medieval i Història del Comerç i de la Navegació a la Facultat de Lletres de la Universitat de Pisa; el 1981 torna a Sardenya com a docent d'Institucions Medievales a la Facultat de Magisteri de la Universitat de Sassari, i esdevé aquell mateix any director de l'Institut de Ciències Històriques i degà de la mateixa facultat; des de 1983 està de nou a Pisa com a catedràtic d'Història del Comerç i de la Navegació i passa, el 1989, a la càtedra d'Història Medieval. Des del 1984 va ser quasi ininterrompudament director del Departament d'Història Medieval de la Universitat pisana i poques setmanes abans de la seva mort, en consideració de la seva gran experiència en la investigació, en la didàctica i en l'administració va ser elegit director del nou Departament d'Història de la Universitat de Pisa. Aquest nou departament era quasi un fill seu, fruit de la unió del Departament d'Història Medieval i el d'Història Moderna i Contemporània: un ambiciós projecte, per el qual Marco treballava des de feia temps, es va concretar finalment.

Les incomptables i feixugues obligacions acadèmiques no l'han allunyat mai de la docència, a la qual Marco ha dedicat sempre totes les seves energies, transmetent als seus nombrosos alumnes la passió per la recerca i una rigorosa metodologia; ni tampoc ha alenat el ritme de la seva producció científica personal, composta d'uns dotze volums monogràfics i d'uns altres cent articles i assaigs, publicats en revistes italianes i estrangeres. Però la seva obra mestra científica, segons els

nombrosos amics i col·legues, i també la seva dona Patrizia, amb la qual Marco ha compartit recerques i tota la seva vida, és el volum *La città dell'argento. Iglesias dalle origini fine del Medioevo*. Es tracta d'una obra fascinant i suggestiva, com ho és ja el títol, amb la qual Marco fa un homenatge no només a la ciutat d'Iglesias, que durant anys ha absorbit els seus interessos d'investigador atent i rigorós, sinó a tota una illa. Sardenya ha estat per a ell una segona pàtria. En ell es va insinuar el conegut «mal de Sardenya» i, després del seu definitiu retorn a Pisa, la nostra illa, rica d'història i de cultura, ha continuat suscitant les seves curiositats d'estudiós d'una història que en la seva vasta i articulada perspectiva científica no ha estat mai història local: en els treballs de Marco els esdeveniments narrats i les reconstruccions històriques neixen i es desenvolupen en una dimensió mediterrània i europea.

L'últim encàrrec científic va ser l'exposició *Pisa e il Mediterraneo*, que durant l'hivern passat va atraure nombrosos visitants als Arsenali Medicei de Pisa, i el catàleg de la qual és el testimoni de l'as que sempre amagava Marco: com a estudiós, però també com a mestre i coordinador d'un grup d'investigadors (joves i no tan joves) que amb rigorositat científica van proposar al gran públic, de manera atraient i captivadora la història de la República de Pisa.

Els següents compromisos científics l'haurien tornat físicament a Sardenya, una altra vegada a Iglesias: al desembre, a Cagliari, hauria presentat amb l'editor Carlo Delfino el projecte d'edició en facsímil del còdex del *Breve di Villa di Chiesa* i des de feia alguns mesos, en l'àmbit d'un projecte nacional presentat per l'Istituto storico italiano per il Medio Evo, estava treballant en la reedició crítica d'aquest *Breve*.

L'onze de febrer la comunitat científica nacional i internacional va perdre un gran estudiós, però els qui l'han conegut i estimat saben que han perdut un gran home i un amic insubstituïble; un home que tenia la sort de posseir una gran fe, la fe que, com ell mateix va escriure «m'ha salvat de la desesperació», i amb una força i un coratge poc comuns, malgrat els sofriments i les incomptables hospitalitzacions i intervencions que van marcar la seva llarga vida de dialtíic, afegia «sé que he rebut molt de la vida, i per tant de la providència: una dona extraordinària, una bona família, estimadíssims amics, tres esplèndides filles rwandeses adoptades, una brillant carrera acadèmica». Amb aquestes paraules, una mena de testament espiritual, ens deixa un exemple i un model que no hem d'oblidar.

Olivetta Schena, Università degli studi di Cagliari
(traducció d'Anna Gironella i Delgà,
Universitat de Girona)

Comença la primera part del libre de Tirant lo Blanc, que tracta de certs virtuosos actes que feu lo Comte Guillem de Barroch en los seus benaueinturats darres dies.

Capitol primer.

En tan alt grau excellençia lo militar statament q̄ deuria esser molt reuerit si

los Cauallers obseruauen aquell segons la fi perque fons instituyt e ordeat. E pertant coz la diuina prouidencia ha ordeat: e li plau que los .vii. planets donen influencia en lo mon e tenen domini sobre la humana natura donant los diuersas inclinacions de peccar e viciosa ment viure. Empero nols ha tolt lo vniuersal creador lo franch arbitre que si aquell es ben regit les poden virtuosament viuunt mitigar e veyre si usar volen de discrecio. E perço ab lo diuinal adiuutori sera departit lo present libre de caualleria en .vii. parts principals, per demostrar la honora e senyoria que los cauallers deuen haure sobre lo poble. La

primera part sera del principi de caualleria. La segona sera del statmet e offici de caualleria. Lo tert es del examẽ que deu esser fet al gentilom o generos qui vol rebre lozde de caualleria. Lo quart es de la forma coz deu esser fet caualler. La cinquena es que significuen les armes del caualler. La sisena es dels actes e costumes que a caualler pertanyen. La setena e darrera es de la honora que deu esser feta al caualler. Les quals .vii. parts de caualleria sera deduydes en seta part del libre. Ara en lo principi se tractara de certs virtuosos actes de caualleria que feu lo Egregi e strenu caualler pare de caualleria lo Comte Guille de Barroch en los seus benaueinturats darres dies.

Capitol segon.

Com lo Comte Guille de Barroch proposa de anar al sanct sepulcre: e manifesta ala Comtessa e als seruidors la sua partida.

En la fertil riquesa edelitosa illa de Anglaterra habita ua vn caualler valentissim noble de linatge e molt mes de virtute.

Lo qual per la sua gra sauiesa e alt enginy hauie seruit per lonchs temps de caualleria ab grandissima honora la fama del qual e lo mon molt triumfaua noment lo comte Guille de Barroch. Aquest era vn caualler fortissim qui en sa vital souentat hauia sperimentada molt la sua nobla persona en l'exercici de les armes segunt guerres